

ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра «Філософія та соціологія»

ФІЛОСОФІЯ ПЛАТОНА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять
з дисципліни
„ФІЛОСОФІЯ”

Харків 2009

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри «Філософія та соціологія» 27 жовтня 2008 р., протокол № 2.

Методичні вказівки підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни «Філософія» і є складовою навчально-методичного комплексу дисципліни.

Включають до себе такі питання: обґрунтування Платоном об'єктивного ідеалізму, теорія пізнання Платона, соціально-політичні погляди Платона. Особлива увага приділяється ролі творчості мислителя у процесі формування європейської філософської думки.

Рекомендуються для студентів усіх спеціальностей та форм навчання.

Укладач

старш. викл. А.І. Кривий

Рецензент

доц. В.М. Овчаренко

ФІЛОСОФІЯ ПЛАТОНА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять

з дисципліни

„ФІЛОСОФІЯ”

Відповідальний за випуск Кривий А.І.

Редактор Губарева К.А.

Підписано до друку 30.10.08 р.

Формат паперу 60x84 1/16 . Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,0. Обл.-вид.арк. 1,25.

Замовлення № Тираж 500. Ціна

Видавництво УкрДАЗТу, свідоцтво ДК № 2874 від. 12.06.2007 р.

Друкарня УкрДАЗТу,
61050, Харків - 50, пл. Фейербаха, 7

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ

ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

«ФІЛОСОФІЯ ПЛАТОНА».

Методичні вказівки до семінарських занять

Харків 2008

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри «Філософія та соціологія» 2008 р., протокол №

Методичні вказівки підготовлено у відповідності до програми навчальної дисципліни «Філософія» і є складовою навчально-методичного комплексу дисципліни.

Включають в себе наступні питання: обґрунтування Платоном об'єктивного ідеалізму, теорія пізнання Платона, соціально-політичні погляди Платона. Особлива увага приділяється ролі творчості мислителя в процесі формування європейської філософської думки.

Методичні вказівки рекомендовані для студентів денної та заочної форм навчання.

Укладач

ст. викл. А.І. Кривий

Рецензент

доц. В.М. Овчаренко

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Обґрунтування Платоном об'єктивного ідеалізму	5
2 Теорія пізнання Платона	7
3 Соціально-політичні погляди Платона	11
Висновки	15
Список літератури	17

ВСТУП

В історії античної філософії Платон посідає особливе місце. Він не лише продовжив розробку антропологічної проблематики, яка започаткована софістами та Сократом, а й зумів підняти її на більш високий *теоретичний* рівень.

У своїх працях, значна частина яких збереглась до наших днів, Платон доводить філософію до понятійного рівня, перетворює її на високотеоретичну форму пояснення та розуміння реальності. Він стає засновником одного з двох головних напрямків у філософії – об'єктивного ідеалізму. Вся подальша історія розвитку філософії взагалі та ідеалістичної зокрема формувалась під значним впливом ідей цього видатного мислителя.

Народився Платон у 427 р. до н.е. у заможній родині афінського аристократа. Дитячі та юнацькі роки життя Платона припадають на період Пелопоннеських війн. Поразка Афін у цих війнах привела до втрати ними політичного лідерства в грецькому світі. Але Афіни продовжували бути провідним культурним та науковим центром античного світу.

Одержавши звичайне для афінських громадян виховання (гімнастика, музика, поетика), Платон зацікавився філософією. Першим його вчителем був Кратіл, а з 407 р. до н.е. Платон стає учнем Сократа. Після смерті останнього в 399 р. до н.е. Платон змушений був покинути Афіни, боячись переслідування з боку демократів. Протягом 12 років він побував у Єгипті, Мегерах, Кірені, Сіракузах та в інших містах грецького світу. Повернувшись в Афіни у 386 р. до н.е., Платон засновує свою школу, яка одержала назву Академія. Дуже швидко Академія Платона набуває великої популярності і стає провідним навчальним закладом не лише Афін, а й всього грецького світу.

Близько двадцяти років Платон працює в Академії. У 60-літньому віці він здійснює другу, а потім і третю подорож в Сіракузи, де намагається втілити в життя свою концепцію ідеальної держави. Але стати засновником і законодавцем такої держави йому не вдалось. Він повертається в Афіни, де проживає до кінця своїх днів. Помер Платон у 347 р. до н.е. у віці 80 років. Після смерті Платон залишив для нащадків не лише Академію, а й велику літературну спадщину. До наших днів збереглися “Апологія Сократа”, 34 діалоги (“Хармід”, “Менон”, “Протагор”,

“Кратіл”, “Софіст”, “Політик”, “Закони” та інші), листи та епіграми Платона. У цих працях Платон закладає основи нового тилу філософського світогляду, дає в систематизованій формі теоретичне обґрунтування об’єктивного ідеалізму.

1 Обґрунтування Платоном об’єктивного ідеалізму

В основі філософської системи Платона лежить вчення Сократа про надіндивідуальне, всезагальне як об’єктивну основу моралі. При побудові своєї системи Платон спирається також на вчення елеатів про єдине і нерухоме буття та піфагорійців про числа як істинні сутності речей. Виходячи із цих джерел, Платон теоретично обґрунтовує первинність духовного по відношенню до матеріального. Поділивши реальність на два світи – світ чуттєвих речей і світ духовних сутностей – ідей, Платон обґрунтовує первинність останніх як істинного буття. Незмінний і нерухомий світ істинного буття (ідей) він протиставляє мінливому, плинному світу чуттєвих матеріальних речей. Ідеям він підпорядковує і із них виводить всю конкретну матеріальну реальність.

Платонівська ідея – це по суті об’єктивоване загальне поняття. В його філософії воно як би виймається із людського розуму і набуває статусу об’єкта, існуючого самостійно і незалежно як від об’єктів матеріального світу, так і від розуму людини. Такі ідеї створюють особливий ідеальний світ, що існує сам по собі.

Наприклад, ідея добра згідно із Платоном не є характеристикою конкретного вчинку, дії людини, а вона є добром сама по собі. І навпаки, конкретний вчинок можна оцінити як добрий лише у співвідношенні із добром як таким. На відміну від вчинку (речі) ідея існує сама по собі.

Кожна ідея вічна і незмінна. Вона завжди рівна собі, не знає ні народження, ні смерті, ні зростання, ні зменшення. Кількість ідей велика, але не безкінечна. Їх кількість не співпадає із кількістю речей і процесів. Це визвано як тим, що одній ідеї може відповідати багато речей (ідея людини – одна, а людей – багато), так і тим, що світ ідей у Платона – не просто світ ідеальних сутностей, а світ позитивних сутностей.

Платонівський ідеалізм як і ідеалізм Сократа у своїй основі етичний. Світ ідей протистоїть світу речей не лише як сутність – явищу, оригінал-копії, а і як благо (добро) – злу. Тому на вершині світу ідей у Платона стоїть ідея блага як такого, вона – джерело істини і гармонії, краси і добродійності. Таким чином, проглядається певна ієрархія ідей. На чолі цієї ієрархії стоїть ідея блага, вона вінчає собою ідеї вищих за цінністю категорій буття. Ними є ідеї істини, прекрасного, справедливого і т.п. Це своєрідні ідеї абсолютних якостей. Цим ідеям підкоряються ідеї фізичних явищ та процесів (таких, як спокій, рух, колір, звук, вогонь і т.п.). Ще нижче в ієрархії ідей стоять ідеї конкретних речей (ідея дерева, людини, тварин). Платон допускає також ідеї для предметів, що створені людським ремеслом чи мистецтвом (будинки, зброя, чаша і т.п.). Є також ідеї відношень (рівності, співпраці і т.п.). Отже, ідея Платона включає до себе те, що робить ідею: а) причиною чи джерелом буття речей, їх властивостей та відношень; б) зразком для створення речей богом чи людьми; в) ціллю, до якої як до вищого блага прагнуть існуючі речі.

Такий різноплановий зміст “ідеї” впливає із спроби осмислити реальність у понятійній формі. Виходячи із мінливості чуттєвих речей і вважаючи, що істинне знання повинне бути незмінним і вічним, Платон конструє особливі сутності, яким відповідають поняття розуму. По суті він наділяє ці поняття статусом реального і самостійного існування.

Але якщо ідеї як сутності речей незмінні і вічні, то що зумовлює мінливість самих речей? Причиною цього, на думку Платона, є їх матеріальність. Таким чином, він допускає існування і другого начала існуючого – матерію, яку трактує як майже “небуття”. Вона не тіло, але тілесна, мертва і непізнана. Матерія є джерелом різноманіття конкретних предметів, їх тимчасовості і мінливості. Вона – причина природної необхідності, зла і несвободи. Матерія так само, як і ідеї вічна. Взаємодія світу чистого буття (світу ідей) і світу небуття (матерії) приводить до виникнення речей, які знаходяться у постійному русі та зміні. Світ речей не є істинним буттям, все в ньому виникає, пронизано тимчасовістю. Світ речей – це матерія, що

відобразила в собі ідею, тому він займає проміжне становище між чистим буттям і небуттям.

Що ж стосується співвідношення світу ідей та світу речей, то Платон виділяє три їх форми: наслідування, присутності і причетності. Всі речі виникають та існують як те, що наслідує ідеї, імітує їх. Речі прагнуть до ідеї як до свого ідеального зразка. Це відношення копії та оригіналу. З іншого боку, ідеї присутні в речах як їх сутності, як той внутрішній зміст, що спотворюється матеріальністю, тілесністю речі. У той же час речі причетні до ідей. В цілому ж речі є всього лише тінями ідей, їх копіями, тоді як ідеї виступають їх зразками, оригіналами.

Але що заставляє нерухомі ідеї та пасивну матерію взаємодіяти, адже обидва цих першопочатки самодостатні і неактивні. Вирішуючи цю проблему, Платон вводить поняття світової душі, яка характеризується динамізмом та активністю. Лише завдяки світовій душі відбувається поєднання ідеї та матерії, становлення чуттєвого світу речей. Світова душа – джерело руху і життя. Вона заставляє матеріальні речі наслідувати ідеї, а ідеї – бути присутніми в речах. Світова душа направлена як на матерію, так і на ідеї, але по своїй природі значно ближче до ідей, ніж до матерії.

2 Теорія пізнання (гносеологія) Платона

Вчення про душу посідає значне місце у філософії Платона. Воно є центральним не лише в теорії пізнання, а й в етико-політичній концепції мислителя.

У своїй концепції Платон виділяє два типи душі – це світова душа, чи душа космосу, та індивідуальні душі. Світова душа є деякою динамічною сутністю. Її основною функцією є породження руху. Світова душа є безпосереднім творінням бога в результаті об'єднання ідеї та матерії. Таким чином, вона виступає єдністю протилежного, її завданням є поєднання того, що не може об'єднатися само по собі через їх абсолютну протилежність.

Крім світової душі, Платон стверджує існування і індивідуальних душ. Їх кількість велика, але обмежена. Індивідуальні душі за своєю природою тотожні світовій, але їх якість значно нижча від світової.

Рух є основою, але не єдиною функцією душі. Іншою її функцією є пізнання сутності світу та сутностей окремих процесів і явищ, якими є ідеї. А через те що душа направлена на пізнання ідей, то природа душі повинна бути тотожною природі ідей. Але душа зв'язана не лише з ідеями, а й з матерією. Цей зв'язок породжує все негативне, приземлене в душі. Таким чином, душа, згідно з Платоном, є глибоко суперечливим явищем. Платон образно порівняв її з колісницею, де один кінь прагне до високого, ідеального, а інший – до чуттєвого, низького. Куди буде їхати колісниця, залежить від кучера – розуму, що лише один може визначити істинний шлях. Таким чином, душа складається з трьох частин: розумної, пристрасної чи палкої та чуттєвої. Кожна з цих трьох частин займає своє місце в тілі людини: розумна – в голові, а через шию вона з'єднується із палкою, що знаходиться в грудях, чуттєва знаходиться у животі і діафрагмою відділяється від двох інших.

Кількість індивідуальних душ велика, але обмежена. Із цим пов'язана теорія Платона про переселення (реінкарнацію) душ. Після смерті душа відокремлюється від тіла і певний час перебуває у світі чистих сутностей, у світі ідей. У цьому світі її розумна частина споглядає ідеї, тобто набуває абсолютного знання. Час споглядання ідей залежить від того, як довго розумна частина душі буде домінувати над іншими. А через те що це домінування не є абсолютним, то чуттєва частина душі тягне її до світу предметного буття, де вона у людей, тварин чи рослини.

Втілившись у якийсь об'єкт, душа забуває все те, що споглядала у світі ідей. Але вона здатна згадувати бачене. Цьому процесу допомагають самі речі, що є по суті відблиском ідей в матерії. Тому процес пізнання, за Платоном, є процесом пригадування (анамнезису) душею того, що вона знала раніше до втілення. Таким чином, все знання якби із самого початку знаходиться у душі. Завдання ж пізнання – стимулювати пригадування, душею забуте.

Такий підхід до процесу пізнання зумовлений специфікою розуміння Платоном природи самого знання. Знати для нього – це розуміти сутність у чистому вигляді, тобто знання є цілковитим осягненням чистого буття, ідеї. Тому це є завжди знанням загального, а не одиничного. У зв'язку з цим Платон аналізує три помилкових, на його думку, підходи до проблеми пізнання: а) пізнання як результат чуттєвого сприйняття; б) пізнання як результат правильної думки (гадки); в) пізнання як результат правильної думки зі змістом.

Критика Платоном цих підходів до пізнання впливає з того, що всі вони своїм об'єктом мають предметний світ, а оскільки він є абсолютно мінливим і плинним, то, на його думку, не може бути джерелом істинного знання.

У зв'язку з цим Платон розробляє класифікацію видів знання. Він виділяє чуттєве та інтелектуальне знання. Чуттєве як нижчий вид знання включає до себе віру і подібність. Через віру ми сприймаємо речі як існуючі, віримо, що вони дійсно існують. Подібність – це вже не сприйняття, а деякі інтелектуальні дії з чуттєвими образами речей.

Вищим рівнем знання є інтелектуальне знання, що включає до себе розсудок і мислення. Під розсудком Платон розуміє такий вид інтелектуального знання, при якому суб'єкт пізнання користується розумом, але не заради самого розуму. Інтелект тут використовується для розуміння чуттєвих речей. Він спрямований на чуттєві речі не безпосередньо, а опосередковується чуттєвим пізнанням. Розсудок діє між сферою мислення і подібності. Він вище подібності, але нижче мислення. Результатом розсудкового пізнання є формування гіпотез. Тому таке знання завжди носить вірогідний характер.

Вищим рівнем інтелектуального (розумного) знання є мислення. Під мисленням Платон розуміє діяльність чистого розуму. Ця діяльність вільна від чуттєвості, вона є безпосереднім спогляданням інтелектуальних об'єктів, це користування розумом заради самого розуму.

У зв'язку розподілом пізнання на чуттєве та інтелектуальне Платон пов'язує своє розуміння відмінності думки (гадки) від справжнього знання. Знає та людина, яка любить споглядати істину. Наприклад, знає, що таке добро, лише той, хто не

ототожнює його із добрими вчинками і розуміє його як саме по собі. А самі вчинки розглядає лише як певну міру добра. Знання – це знання загального, а не одиничного. І навпаки, той, хто фіксує свою увагу на окремих вчинках чи діях і їх знання видає за істинне знання, підміняє знання гадкою. Гадка не є незнанням, але це і не знання. Вона ясніша за незнання і темніша за знання. Знання – це знання ідей, чистих сутностей, незмінного і чистого буття. А оскільки ідеї вічні і немінливі, то знання їх може виступати лише як абсолютна істина. Відносність істини – це область гадки, а не справжнього знання. За допомогою гадки пізнаються не ідеї, а чуттєві речі, які не можуть бути джерелом достовірного знання. Пізнання речей – це пізнання правдоподібне, забавка. Достовірне знання не може бути виведене з чуттєвого досвіду, тому що ідея виблискує в чуттєвих речах дуже недосконало і неповно. Таким чином, душа утримує знання в самій собі, а пізнати означає примусити душу згадати те, що в ній уже є з самого початку. Перший поштовх до пригадування дають самі речі. Але для повного пригадування, за Платоном, необхідно користуватися певним методом, який мислитель називає діалектикою.

Найважливіше в процесі стимуляції пригадування – це вміння правильно ставити питання і знаходити відповідь на них. Метод точної постановки питань та формування суджень на цій основі і є діалектикою. Діалектика – це вміння запитувати та відповідати, тобто вона виступає у Платона як мистецтво усної розмови про ідеї (про “справедливе”, “прекрасне і блага”).

Але Платон не обмежується таким трактуванням діалектики. Вона виступає у нього методом надчуттєвого пізнання. Оскільки ідеї пізнаються у понятійній формі (вони і самі є об’єктивованими поняттями), то діалектика є методом правильного поєднання і роз’єднання понять. За допомогою діалектики можна відірватися від чуттєвого пізнання і піднятися до розуміння істинного буття – буття ідей. Цей рух, на думку Платона, відбувається у двох напрямках: а) угору, до розуміння найвищої ідеї блага, і б) вниз, від ідеї блага до менш загальних ідей. Перший напрямок – це процес узагальнення, другий – передбачає вияснення субординації ідей. Як у першому випадку,

так і в другому мислення не має справи з предметами чуттєвого світу, воно пов'язане лише з ідеями та існує для ідей.

А через те що ідеї незмінні і нерухомі, діалектика Платона передбачає чітке і однозначне визначення понять, без їх руху і взаємних переходів. Її основний принцип зводиться до вимоги не ототожнювати різні поняття і не сприймати тотожні за різні. Таким чином, діалектичний метод Платона зводиться передусім до систематичного поділу та поєднання понять, співставлення їх одне з одним. Разом із тим у концепції Платона намічається і інше розуміння діалектики, яке пов'язане із розглядом понять як плинних, мінливих, таких, що взаємно переходять одне в одне. Таке розуміння стане головним у подальшому розвитку діалектики. Але необхідність протистояти повному релятивізму і суб'єктивізму софістів обмежили можливості Платона в цьому відношенні.

3 Соціально-політичні погляди Платона

Соціально-політичні погляди Платона витікають із його концепції моралі. На його думку, кожна частина людської душі породжує відповідну їй моральну властивість, добродетель. Так, розумна частина душі є основою мудрості, палка – мужності, хоробрості, а чуттєва – поміркованості. При гармонійному поєднанні цих трьох частин душі виникає ще одна добродетель, що безпосередньо не коріниться у душі. Цією добродетеллю є справедливість.

Справедливість, на думку Платона, повною мірою може реалізуватися лише при державній формі об'єднання людей, оскільки лише в державі панує закон, якому підкоряються всі люди незалежно від їх походження чи майнового стану.

Держава подібна людині, а людина – державі, справедливість в людині і в державі однакова. Тому людина може бути моральною лише тоді, коли вона є членом держави, а моральна досконалість людини можлива лише в правильно облаштованій державі.

Державу Платон визначає як “спільне поселення”. Виникає воно через наявність у людей різноманітних потреб. Задовольнити ці потреби більш повно можна лише при

об'єднанні сил багатьох людей. Кожна людина сама для себе буває недостатньою і тому відчуває потребу в інших людях.

А оскільки душі людей, перебуваючи до втілення у світі ідей, по-різному споглядають їх, то в душі завжди домінує одна з її частин. Це означає, що в державі не тільки повинен бути розподіл людської праці, при якому потреби людей задовольняються більш успішно, а й відносно стабільні прошарки населення, які більшою мірою відповідають певному виду праці.

Ідеальна держава, на думку Платона, повинна складатися із трьох основних груп населення: 1) філософи-правителі, 2) воїни-стражі, 3) землероби (геомори) та ремісники (деміурги). У душі перших домінує розумна частина, тому вони здатні до мудрого та справедливого управління державою. Їх завдання передусім зводиться до створення мудрих та справедливих законів. В душі других домінує мужня частина. Їх основним завданням є гарантування безпеки держави та підтримання внутрішнього порядку. У душі останніх домінує чуттєва частина. Вони своєю працею повинні забезпечити державу матеріальними засобами та продуктами, необхідними для її існування.

Отже, в ідеальній (справедливій) державі кожна людина повинна займати те соціальне становище, яке відповідає домінуючій частині душі. Результатом цього є гармонійне поєднання таких добродетелей, як мудрість, мужність та поміркованість. Справедлива держава об'єднує ці різні частини в єдине ціле, перетворює їх в органічні елементи суспільства. Таким чином, побудована держава є не лише справедливою, а й моральною. Виконання кожним прошарком населення своїх функцій дозволяє, на думку Платона, реалізувати ідею блага як вищої ідеї, що править світом.

Розумне і моральне облаштування держави повинно ґрунтуватися на задоволенні певних потреб. А оскільки ці потреби в державі різноманітні, то Платон говорить про необхідність широкого розподілу суспільної праці, якій відповідають різні прошарки населення. Так, в межах трьох основних прошарків він виділяє внутрішні групи, що спеціалізуються на окремих видах діяльності. Наприклад, до ремісників і землеробів він відносить скотарів, торгівців, найманих працівників, що надають різні послуги, і т.п. Але

визнаючи необхідність і важливість для держави різних верств населення, Платон розділяє їх за ступенем моральності залежно від місця у державній ієрархії. Моральні якості філософів-правителів вищі, ніж в інших групах, що визвано як важливістю їх праці для держави, так і наявністю у них спеціальної підготовки та виховання.

Разом з тим Платон допускає можливість переходу людей з одного прошарку до іншого. Він мотивує це тим, що в кожній групі можуть народитися люди як з високими моральними задатками, так і з низькими. Тому одним з завдань правителів є вивчення моральних якостей дітей і залежно від цього розподіл їх за різними прошарками. Отже, належність до певного прошарку, на думку Платона, не є спадковою, а залежить від моральності душі конкретної людини.

Особливу увагу Платон приділяє воїнам-стражам. Він детально розписує їх функції, побут і навіть сімейні відносини. Платон для цього суспільного прошарку людей устанавлює своєрідні “комуністичні” норми життя. Він відмовляє їм у праві на приватну і особисту власність. Все необхідне для виконання своїх функцій вони повинні одержувати від нижчих прошарків. Їх життя повинно бути облаштоване так, щоб ніщо не заважало їм повною мірою виконувати своє суспільне призначення. Приватна ж власність може підштовхувати їх до використання зброї заради задоволення своїх власних егоїстичних потреб, що шкодить державному цілому. Гроші та майно підривають моральність воїнів, розбещують їх і тому вони не мають право на них.

Воїнами можуть бути не лише чоловіки, а й жінки. Платон проповідує соціальну рівність статі в цьому відношенні. Природа чоловіка і жінки, на його думку, однакова, тільки жінки фізично слабші. При відповідному вихованні та навчанні жінки цілком можуть виконувати функції воїнів. Тому кращими дружинами для воїнів-чоловіків є воїни-жінки. Але цій верстві населення Платон відмовляє у праві на сім'ю. Він говорить лише про тимчасове об'єднання чоловіка та жінки із ціллю народження дітей. Причому це об'єднання повинно відбуватися під таємним контролем правителів. Діти, народжені при такому тимчасовому союзі, повинні забиратися від матерів, навчатися, а потім повертатися матерям за умови, що вони не будуть знати, чия це

дитина. Таким чином, діти будуть спільними для всіх воїнів. Відсутність майна, спільність дітей та дружин повинні знищити причини для розбратів серед воїнів-стражів і зробити неможливими повстання всередині держави.

Обґрунтовуючи концепцію ідеальної, справедливої держави, Платон аналізує існуючі реальні форми державного правління. Причому головним критерієм для нього є міра втілення в них справедливості, тобто він оцінює їх за ступенем наближення до його розуміння ідеального устрою. Він виділяє 7 основних форм державного правління: 1) аристократію; 2) аристократичну республіку; 3) монархію; 4) тімократію; 5) олігархію; 6) демократію; 7) тиранію.

Перші три є наближеними до ідеальної держави, бо в цих формах реалізується її головний принцип – управління державою знаходиться в руках підготовлених і відповідним чином вихованих людей, що є справедливим і розумним.

Інші чотири форми правління характеризуються відходом від справедливості “псуванням” держави. У них закладені інші організаційні принципи, що нерозумно і неморально.

Так, тімократія – влада, заснована на пануванні честолюбців. Це перша ознака занепаду держави. В ній виникає тяга до збагачення і наживи. Олігархія – влада небагатьох над більшістю. В основі цієї влади лежить надмірне збагачення окремих людей, більшість же через свою бідність відлучені від управління державою. Іншими словами, ця держава із надзвичайно високим майновим цензом, що приводить до її внутрішнього поділу на “державу багатих” і “державу бідних”, породжує внутрішню боротьбу та нестабільність. А оскільки бідних значно більше, то вони в кінці кінців устанавлюють свою владу – демократію (влада народу), яка проголошує абсолютну свободу. Ця влада, на думку Платона, є найшкідливішим видом правління. При демократії цілковито порушується принцип розумності і моральності. Вона дозволяє потрапити на вершину державної піраміди абсолютно випадковим і непідготовленим людям, закони в ній приймаються на потребу натовпу, а не з точки зору їх розумності. Більше того, навіть такі закони не виконуються. З іншого боку демократія як абсолютна свобода відкриває двері до узурпації влади і утворення держави

абсолютної несвободи – тиранії. Тиранія як логічне породження демократії установлює владу одного, основою якої є тотальне насильство. Перед тираном всі рівні в своєму рабстві. Їх майно і саме життя належить йому і не має самостійної цінності. При тиранії моральності та розумності місця немає. Воля тирана стає єдиним законом.

Такі в загальних рисах соціально-політичні погляди Платона. Звичайно, теорія ідеальної держави – це утопічна концепція. Але в ній можна спостерігати багато продуктивних ідей і точних характеристик. В цілому філософія Платона зробила великий вплив на подальший розвиток європейської філософської думки. Починаючи з Платона, філософський ідеалізм стверджує себе в теоретично-систематизованій формі, стає всебічно обґрунтованим способом бачення і пояснення світу, набуває статусу універсального світогляду. Ідеалізм Платона започатковує той тип понятійної філософії, який стає домінуючим майже до ХХ ст. Тому філософія Платона є дуже важливою з точки зору її істотного впливу на всю подальшу європейську філософію.

Висновки

Підсумовуючи все вищенаведене, можна сформулювати такі основні положення, які пронизують усе вчення мислителя.

По-перше, це визнання провідної ролі духовного буття над матеріальним. Духовне буття (чи як його називає Платон – чисте буття, світ ідей, світ сутностей, абсолютне знання тощо) не лише існує само по собі, воно є визначальним по відношенню до матеріального світу речей і до людини, яка розглядається як специфічна (наявність душі), але все-таки річ. У філософії така позиція визначається як об'єктивний ідеалізм.

По-друге, об'єктивно-ідеалістична сутність поглядів Платона знаходить свою конкретизацію не лише в його онтології (вчення про буття), а й в його гносеології (теорія пізнання) та соціально-політичній концепції.

Формулюючи теорію пізнання як процес пригадування душею світу ідеї, Платон залишає за останніми статус єдино достовірного знання. Ідеї рівні абсолютній істині, точніше вони і

є абсолютна істина. Людина може лише наблизитися до цієї істини. Але і тут її власна заслуга лише в умілому використанні діалектики як методу стимулювання душі до пригадування.

По-третє, розробляючи свою морально-етичну концепцію Платон намагається показати реальний зміст таких ідей, як благо, справедливість, мудрість, добро і зло та ін. У цьому відношенні він розвиває сократівський принцип етичного раціоналізму. Моральне, справедливе тощо є те, що розумне, а останнє пов'язується з душею людини. Навіть соціальну структуру своєї ідеальної держави мислитель виводить із структури душі людини. Тим самим він створює, мабуть, одну з перших в історії філософії утопічну модель соціальної спільності людей, в основі якої, на його думку, лежить справедливість.

В цілому ж філософська концепція Платона є по суті першою спробою теоретичної, понятійної філософії, що стала основою та зразком її подальшого розвитку на теренах Європи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Асмус В.Ф. Античная философия. – М., 1976.
- 2 Асмус В.Ф. Платон. – М., 1975.
- 3 Богомолов А.С. Античная философия. – М., 1985.
- 4 Віндельбанд Вільгельм. Платон. – К., 1993.
- 5 Диоген Алертский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. – М., 1979.
- 6 История античной диалектики. – М., 1972.
- 7 Лосев А.Ф. История античной эстетики: Софисты, Сократ, Платон. – М., 1969.
- 8 Платон. Сочинения: В 3-х т. – М., 1971.
- 9 Платон и его эпоха. – М., 1979.
- 10 Секст Эмпирик. Сочинения: В 2-х т. – Т.1. – М., 1971.
- 11 Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. – М., 1981.

